

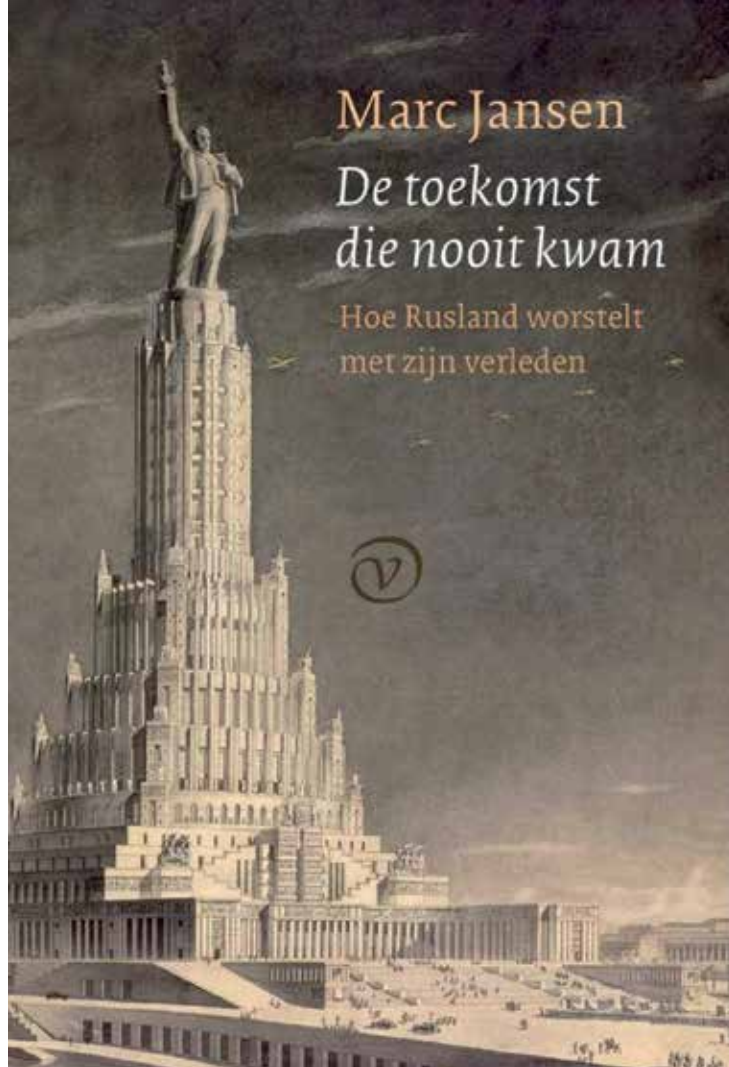
Rusland blijft van Stalin

Journaliste Hester den Boer liet in *Onderdrukt door de verlosser* (zie Kleio 5, september 2019) al zien hoeveel moeite de Russen hebben met het stalinistische verleden van strafkampen en terreur. Veel directbetrokkenen veroordeelden Stalins daden niet, integendeel. Stalin is op dit moment uitermate populair in Rusland.

Marc Jansen, lange tijd verbonden aan de Universiteit van Amsterdam, plaatst de Stalinperiode in een breder kader. Hij verwijst naar de Franse stalinismekenner Werth, die aangeeft dat tussen 1930 en 1953 – dus onder Stalins bewind – een miljoen executies plaatsvonden, 1,8 miljoen mensen overleden in de strafkampen, 1,5 miljoen Russen de deportaties niet overleefden en er ruim zes miljoen mensen bezweken tijdens de bewust veroorzaakte hongersnood van de jaren dertig. Opgeteld ruim tien miljoen mensen.

Dan blijft nog de vraag hoe we de 26 miljoen doden van de Tweede Wereldoorlog meetellen. Dat aantal is immers mede zo hoog omdat Stalin de top van het leger gezuiverd had en daarmee de militaire kracht van de Sovjet-Unie verzwakte. En dan hebben we het nog niet over de periode vóórdat Stalin aan de macht kwam. Want de terreur begon, laat Jansen zien, in feite al met de Revolutie van 1917.

De worsteling, waar de titel naar verwijst, begint drie jaar na Stalins dood. In 1956 hield secretaris-generaal Chroesjtsjov op het twintigste partijcongres van de Communistische Partij de beroemde 'Geheime Rede'. Daarin werd, tot verbijstering van de aanwezigen, afgerekend met Stalin. Die was, met nog een paar anderen, verantwoordelijk voor de terreur en de miljoenen doden, onder wie talloze partijleden. Dat er sprake was geweest van 'productienormen' en 'quota

De toekomst die nooit kwam. Hoe Rusland worstelt met zijn verleden. Marc Jansen (Van Oorschot, Amsterdam 2019), 186 blz., € 20,00

executies' die gehaald moesten worden, schokte veel aanwezigen. In de jaren zeventig verschenen boeken als *De Goelag Archipel* van Solzjenitsyn en *Let History Judge* van Medvedev die nog meer inzicht gaven in deze terreur. In de decennia na Chroesjtsjov zetten sommige partijleiders ook stappen. Schoon schip maken deed echter niemand. Gorbatsjov deed een moedige poging met zijn 'perestrojka' en 'glasnost'. Jeltsin verving het oude Sovjetvolkslied. De nationale feestdag viel niet meer in de revolutiemaand november maar in mei, de maand waarin De Grote Vaderlandse Oorlog was gewonnen.

Maar iedere partijleider na Stalin bleef worstelen met het verleden. Ook Poetin. Hij voerde wel weer het Sovjetvolkslied in, zij het met een andere tekst, maar de viering van de nationale feestdag bleef

in mei plaatsvinden. Poetin uit ook niet te veel kritiek op Stalin. Door Stalin en het communistisch verleden af te vallen, verzwakt hij zijn eigen positie. Daarnaast is Stalin veel te populair. Onder zijn bewind was er in ieder geval een soort welvaart, rust en orde, vindt een meerderheid van de Russen. Veel Russen hebben genoeg van de verschrikkelijke verhalen over de Stalinperiode. Hun dilemma is duidelijk. Maar Jansen stelt, net als een aantal Russische actievoerders en historici, terecht dat iedereen het recht heeft om het verleden, hoe onaangenaam soms ook, te kennen. Het is knap hoe Jansen in 186 pagina's – inclusief register en literatuurlijst – deze geschiedenis met talloze feiten en personen helder en zeer leesbaar beschrijft.

Wim Rongen